

PRILOGA 2

DOGOVOR O PRAVILIH IN POSTOPKIH ZA REŠEVANJE SPOROV

ČLANICE SE SPORAZUMEJO, KAKOR SLEDI:

Člen 1

Obseg in uporaba

1. Pravila in postopki tega dogovora se uporabljajo za spore v zvezi z določbami o posvetovanju in reševanju sporov v sporazumih, navedenih v Dodatku 1 tega dogovora (v nadaljnjem besedilu „zajeti sporazumi“). Pravila in postopki tega dogovora se uporabljajo tudi za posvetovanja in reševanje sporov med članicami v zvezi z njihovimi pravicami in obveznostmi po določbah Sporazuma o ustanovitvi Svetovne trgovinske organizacije (v nadaljnjem besedilu Sporazum WTO) in po določbah tega dogovora, samostojno ali v povezavi s katerim koli drugim zajetim sporazumom.

2. Pravila in postopki tega dogovora se uporabljajo odvisno od posebnih ali dodatnih pravil in postopkov o reševanju sporov v zajetih sporazumih, kakor so določeni v Dodatku 2 tega dogovora. Če je razlika med pravili in postopki tega dogovora in posebnimi ali dodatnimi pravili in postopki v Dodatku 2, prevladajo posebna ali dodatna pravila in postopki v Dodatku 2. V sporih, ki vključujejo pravila in postopke iz več kot enega zajetega sporazuma, če je navzkrižje med posebnimi ali dodatnimi pravili in postopki sporazumov, ki so v preverjanju in kadar se stranke v sporu ne morejo sporazumeti o pravilih in postopkih v 20 dneh od ustanovitve ugotovitvenega sveta, predsedujoči Organa za reševanje sporov iz odstavka 1 člena 2 (v nadaljnjem besedilu DSB) ob posvetovanju s strankami v sporu v 10 dneh po zahtevi katere koli članice določi pravila in postopke, ki jih je treba upoštevati. Predsedujoči se ravna po načelu, da je treba uporabiti posebna ali dodatna pravila in postopke kadar je mogoče, pravila in postopke, določene v tem dogovoru, pa v obsegu, ki je potreben, da bi se izognili sporu.

Člen 2

Upravljanje

1. Ustanovi se Organ za reševanje sporov za uporabo teh pravil in postopkov in, če ni drugače določeno v zajetem sporazumu,

določbah za posvetovanje in reševanje sporov zajetih sporazumov. Skladno s tem ima DSB pooblastilo, da ustanovi ugotovitvene svete, sprejema poročila ugotovitvenega sveta in Pritožbenega organa, nadzoruje uresničevanje odločitev in priporočil ter dovoljuje umik koncesij in drugih obveznosti po zajetih sporazumih. Glede sporov, ki nastajajo po zajetem sporazumu, ki je večstranski trgovinski sporazum, se izraz „članica“, ki se v tem dogovoru uporablja, nanaša le na tiste članice, ki so pogodbenice ustreznega večstranskega trgovinskega sporazuma. Kadar DSB uporablja določbe za reševanje sporov večstranskega trgovinskega sporazuma, lahko pri odločitvah ali ukrepih, ki jih sprejme DSB v zvezi s tem sporom, sodelujejo samo članice, ki so pogodbenice tega sporazuma.

2. DSB ustrezne svete in odbore WTO obvešča o razvoju dogodkov v sporih glede določb ustreznih zajetih sporazumov.

3. DSB se za opravljanje svojih nalog sestaja tako pogosto, kot je potrebno, v obdobjih, določenih v tem dogovoru.

4. Kadar pravila in postopki tega dogovora določajo, da DSB sprejme odločitev, jo sprejme s konsenzom ⁽¹⁾.

Člen 3

Splošne določbe

1. Članice potrjujejo svojo zavezanost načelom za ravnanje v sporih, ki so se do zdaj uporabljala po členih XXII in XXIII GATT 1947, ter pravilom in postopkom, kakor so nadalje natančno opredeljeni in prilagojeni v tem dogovoru.

2. Sistem za reševanje sporov v WTO je osrednja prvina pri zagotavljanju varnosti in napovedljivosti večstranskega trgovinskega sistema. Članice priznavajo, da je namenjen ohranjanju pravic in obveznosti članic po zajetih sporazumih ter pojasnjevanju obstoječih določb teh sporazumov v skladu z običajnimi pravili razlage

⁽¹⁾ Šteje se, da DSB v zadevi, ki mu je predložena v obravnavo, odloča s konsenzom, če nobena članica, navzoča na zasedanju DSB, ob sprejetju odločitve formalno ne nasprotuje predlagani odločitvi.

mednarodnega javnega prava. Priporočila in sklepi DSB ne morejo povečati ali zmanjšati pravic in obveznosti, določenih v zajetih sporazumih.

3. Takojšnja ureditev razmer, ko članica meni, da ukrepi, ki jih je sprejela druga članica, škodujejo njenim koristim, ki posredno ali neposredno izhajajo iz zajetih sporazumov, je bistvena za učinkovito delovanje WTO in ohranitev ustreznega ravnovesja med pravicami in dolžnostmi članic.

4. Priporočila ali sklepi, ki jih sprejme DSB, so namenjeni zadovoljivemu reševanju zadeve v skladu s pravicami in obveznostmi po tem dogovoru in po zajetih sporazumih.

5. Vse formalne rešitve zadev na podlagi določb o posvetovanju in reševanju sporov v zajetih sporazumih, vključno z arbitražnimi sodbami, morajo biti skladne s temi sporazumi in ne smejo izničiti ali škodovati koristim, ki jih katera koli članica ima po teh sporazumih, niti ovirati doseganje katerega koli cilja teh sporazumov.

6. O medsebojno dogovorjenih formalnih rešitvah zadev na podlagi določb o posvetovanju in reševanju sporov v zajetih sporazumih, se uradno obvestijo DSB in ustrezni sveti in odbori, kjer vsaka članica lahko postavi kakršno koli vprašanje v zvezi z rešitvami.

7. Pred predložitvijo zadeve članica presodi, ali bi bilo ukrepanje po teh postopkih uspešno. Namen mehanizma za reševanje sporov je zagotoviti pozitivno rešitev spora. Jasno je, da je najboljša rešitev tista, ki je sprejemljiva za vse stranke v sporu skupaj in je skladna z zajetimi sporazumi. Če medsebojno dogovorjene rešitve ni, je običajno prvi cilj mehanizma za reševanje sporov zagotoviti umik določenih ukrepov, če se ugotovi, da niso v skladu z določbami katerega koli od zajetih sporazumov. Zagotovitev nadomestila naj bo samo sredstvo v sili, če takojšnji umik ukrepa ni izvedljiv, ter samo kot začasni ukrep do umika ukrepa, ki ni v skladu z zajetim sporazumom. Zadnje sredstvo, ki ga članici, ki uveljavlja postopke za reševanje spora, ta sporazum zagotavlja je možnost začasnega prenehanja uporabe koncesij ali

izpolnjevanja drugih obveznosti napram drugi članici na podlagi zajetih sporazumov na diskriminacijski podlagi, vendar take ukrepe dovoli DSB.

8. V primerih kršitve obveznosti, prevzetih po zajetem sporazumu, velja, da je to dejanje primer *prima facie* izničenja ali škodovanja. To pomeni, da se običajno domneva, da kršitev pravil škodljivo vpliva na druge članice pogodbenice zajetega sporazuma in v takih primerih mora članica, proti kateri je bila tožba vložena, dokazati da ni odgovorna za škodljivi vpliv.

9. Določbe tega dogovora ne posegajo v pravice članic, da zahtevajo uradno razlago določb zajetega sporazuma v postopku odločanja po Sporazumu WTO ali zajetem sporazumu, ki je večstranski trgovinski sporazum.

10. Predpostavlja se, da zahteve za spravo in uporaba postopkov za reševanje sporov ne smejo biti namenjeni ali veljati za sporna dejanja in, če pride do spora, da bodo vse članice sodelovale v teh postopkih v dobri veri in se trudile, da spor rešijo. Razume se tudi, da se tožbe in pritožbe v različnih zadevah ne smejo združevati.

11. Ta dogovor se uporablja samo v zvezi z novimi zahtevami za posvetovanja po določbah o posvetovanju v zajetih sporazumih, vloženih na dan začetka veljavnosti Sporazuma WTO ali pozneje. V zvezi s spori, za katere je bila zahteva za posvetovanja po GATT 1947 ali po katerem koli drugem sporazumu predhodniku zajetih sporazumov, vložena pred dnevom začetka veljavnosti Sporazuma WTO, se še naprej uporabljajo ustrezna pravila in postopki za reševanje sporov, ki so veljala neposredno pred začetkom veljavnosti Sporazuma WTO ⁽¹⁾.

12. Če tožbo na podlagi katerega koli zajetega sporazuma vložijo članica država v razvoju proti razviti državi članici, ima, ne glede na enajsti odstavek, članica, ki se pritožuje pravico, da se sklicuje na ustrezne določbe Odločbe z dne 5. aprila 1966 (BISD 14S/18) kot možnost izbire med odstavkom 11 in določbami, vsebovanimi v členu 4, 5, 6 in 12 tega dogovora, razen da se lahko v

⁽¹⁾ Ta odstavek se uporablja tudi za spore, o katerih poročila ugotovitvenega sveta niso bila sprejeta ali v celoti uresničena.

primeru, ko ugotovitveni svet meni, da obdobje, določeno v odstavku 7 te odločbe, ne zadošča za zagotovitev njegovega poročila, obdobje ob privolitvi tožnika podaljša. Če se pravila in postopki členov 4, 5, 6 in 12 razlikujejo od ustreznih pravil in postopkov odločbe, veljajo zadnji.

Člen 4

Posvetovanja

1. Članice izražajo svojo odločenost, da bodo krepile in izboljševale učinkovitost postopkov posvetovanja, ki jih uporabljajo.

2. Vsaka članica se zavezuje, da z razumevanjem preuči ter da primerno možnost za posvetovanje v zvezi z vsemi predstavitvami druge članice glede ukrepov, ki so sprejeti na njenem ozemlju glede izvajanja katerega koli zajetega sporazuma ⁽¹⁾.

3. Če se zahteva za posvetovanja daje po zajetem sporazumu, članica, na katero je zahteva naslovljena, odgovori nanjo v desetih dneh od prejema in v dobri veri začne posvetovanja v obdobju, ki ni daljše od 30 dni od prejema zahteve, razen če ni drugače medsebojno dogovorjeno, z namenom, da bi dosegli medsebojno zadovoljivo rešitev. Če članica v 10 dneh po prejemu zahteve ne odgovori ali ne začne posvetovanj v 30 dneh ali v obdobju, za katero so se drugače medsebojno dogovorile po prejemu zahteve, lahko članica, ki je zahtevala posvetovanje, neposredno zahteva ustanovitev ugotovitvenega sveta.

4. O vseh takih zahtevah za posvetovanja članica, ki posvetovanja zahteva, uradno obvesti DSB in ustrezne svete ter odbore. Vsaka zahteva za posvetovanje se vloži pisno in navedejo se razlogi zanj, vključno z opredelitvijo spornih ukrepov, ter pravne podlage za tožbo.

5. Med posvetovanji v skladu z določbami zajetega sporazuma naj članice pred nadaljnjim ukrepanjem po tem dogovoru skušajo doseči zadovoljivo rešitev zadeve.

⁽¹⁾ Kadar določbe katerega koli zajetega sporazuma v zvezi z ukrepi, ki so jih sprejele regionalne ali lokalne vlade ali oblasti na ozemlju članice, vsebujejo določbe, ki so drugačne od določb tega odstavka, veljajo določbe tega drugega zajetega sporazuma.

6. Posvetovanja so zaupna in brez poseganja v pravice katere koli članice v katerih koli nadaljnjih postopkih.

7. Če spora s posvetovanji ni mogoče rešiti v 60 dneh po prejemu zahteve za posvetovanja, lahko tožeča stranka zahteva ustanovitev ugotovitvenega sveta. Tožeča stranka lahko zahteva ustanovitev ugotovitvenega sveta med 60-dnevnim obdobjem, če stranke, ki se posvetujejo, skupno menijo, da jim s posvetovanjem ni uspelo rešiti spora.

8. V nujnih primerih, vključno s tistimi, ko gre za pokvarljivo blago, članice začnejo posvetovanja v obdobju, ki ni daljše od 10 dni od prejema zahteve. Če s posvetovanji spora v 20 dneh po prejemu zahteve ni mogoče rešiti, tožeča stranka lahko zahteva ustanovitev ugotovitvenega sveta.

9. V nujnih primerih, vključno s tistimi, ko gre za pokvarljivo blago, stranke v sporu, ugotovitveni sveti in Pritožbeni organ storijo vse potrebno, da se postopek kar najbolj pospeši.

10. Med posvetovanji naj članice naklonijo posebno pozornost posameznim težavam in interesom članic držav v razvoju.

11. Kadar članica, ki ni članica, ki se posvetuje, meni, da ima bistven trgovinski interes pri posvetovanjih, ki potekajo v skladu z odstavkom 1 člena XXII GATT 1994, odstavkom 1 člena XXII GATS ali ustreznimi določbami v drugih zajetih sporazumih ⁽²⁾, lahko taka članica v desetih dneh od dneva pošiljanja zahteve po

⁽²⁾ Ustrezne določbe o posvetovanjih v zajetih sporazumih so navedene tukaj: Sporazum o kmetijstvu, člen 19; Sporazum o uporabi sanitarnih in fitosanitarnih ukrepov, odstavki 1 člena 11; Sporazum o tekstilu in oblačilih, odstavki 4 člena 8; Sporazum o tehničnih ovirah v trgovini, odstavki 1 člena 14; Sporazum o ukrepih na področju vlaganj, ki vplivajo na trgovino, člen 8; Sporazum o izvajanju člena VI GATT 1994, odstavki 2 člena 17; Sporazum o izvajanju člena VII GATT 1994, odstavki 2 člena 19; Sporazum o predodpremni kontroli, člen 7; Sporazum o pravilih o poreklu blaga, člen 7; Sporazum o postopkih za izdajanje uvoznih dovoljenj, člen 6; Sporazum o subvencijah in izravnalnih ukrepih, člen 30; Sporazum o posebnih zaščitnih ukrepih, člen 14; Sporazum o trgovinskih vidikih pravic intelektualne lastnine, člen 64.1; ter vse ustrezne določbe o posvetovanju v večstranskih trgovinskih sporazumih, kot jih določajo pristojni organi vsakega sporazuma in so sporočeni DSB.

posvetovanjih po omenjenem členu obvesti članice, ki se posvetujejo, in DSB, ali se želi vključiti v posvetovanja. Taka članica se vključi v posvetovanja pod pogojem, da se članica, na katero je bila zahteva za posvetovanja naslovljena, strinja, da je uveljavljanje bistvenega interesa dobro utemeljeno. V tem primeru o tem obvestijo DSB. Če zahteva o vključitvi v posvetovanja ni sprejeta, članica prosilka lahko zahteva posvetovanja po odstavku 1 člena XXII ali odstavku 1 člena XXIII GATT 1994, odstavku 1 člena XXII ali odstavku 1 člena XXIII GATS ali ustreznih določbah v drugih zajetih sporazumih.

Člen 5

Dobre usluge, sprava in posredovanje

1. Dobre usluge, sprava in posredovanje so postopki, ki se uporabijo prostovoljno, če se stranke v sporu tako dogovorijo.

2. Postopki dobrih uslug, sprave in posredovanja ter zlasti stališča, ki jih stranke v sporu zavzamejo med temi postopki, so zaupni in ne posegajo v pravice katere koli stranke v nadaljnjem poteku teh postopkov.

3. Dobre usluge, spravo in posredovanje lahko kadar koli zahteva katera koli stranka v sporu. Lahko se začnejo in končajo kadar koli. Če se postopki dobrih uslug, sprave in posredovanja končajo, tožeča stranka lahko zahteva ustanovitev ugotovitvenega sveta.

4. Če se dobre usluge, sprava in posredovanje začnejo v 60 dneh po prejemu zahteve za posvetovanja, mora tožeča stranka dopustiti 60-dnevno obdobje po prejemu zahteve za posvetovanja, preden zahteva ustanovitev ugotovitvenega sveta. Tožeča stranka lahko zahteva ustanovitev ugotovitvenega sveta v 60-dnevnem obdobju, če stranke v sporu skupaj menijo, da jim s postopki dobrih uslug, sprave in posredovanja ni uspelo rešiti spora.

5. Če se stranke v sporu s tem strinjajo, se postopki dobrih uslug, sprave ali posredovanj lahko nadaljujejo med potekom postopka ugotovitvenega sveta.

6. Generalni direktor lahko po uradni dolžnosti ponudi dobre usluge, spravo ali posredovanje, da bi članicam pomagal rešiti spor.

Člen 6

Ustanovitev ugotovitvenih svetov

1. Če tako zahteva tožeča stranka, se ugotovitveni svet ustanovi najpozneje na zasedanju DSB, po zasedanju, na katerem se

zahteva prvič pojavi na dnevnem redu DSB, če na tem zasedanju DSB s konsenzom ne odloči, da ugotovitvenega sveta ne ustanovi ⁽¹⁾.

2. Zahteva za ustanovitev ugotovitvenega sveta mora biti pisna. Navajati mora, ali so bila posvetovanja opravljena, opredeliti posebne ukrepe, ki so sporni, in predložiti kratek povzetek pravne podlage za tožbo, ki problem jasno prikazuje. Če vlagatelj zahteva ustanovitev ugotovitvenega sveta z drugim mandatom, kot je običajen, pisna zahteva vključuje predlog besedila posebnega mandata.

Člen 7

Mandat ugotovitvenih svetov

1. Ugotovitveni sveti imajo naslednje mandate, če se stranke v sporu v 20 dneh od ustanovitve ugotovitvenega sveta ne dogovorijo drugače:

„Ob upoštevanju ustreznih določb/ime zajetega sporazuma (-ov), ki so jih navedle stranke v sporu/proučiti zadevo, ki jo je/ime stranke/predložila DSB v dokumentu... ter sprejeti ugotovitve, ki DSB pomagajo pri sprejemanju priporočil ali sklepov, predvidenih v tem ali teh sporazumih.“

2. Ugotovitveni sveti obravnavajo ustrezne določbe v katerem koli zajetem sporazumu ali sporazumih, ki jih navajajo stranke v sporu.

3. Pri ustanavljanju ugotovitvenega sveta DSB lahko pooblasti svojega predsedujočega, da določi mandat ugotovitvenega sveta ob posvetovanju s strankami v sporu pod pogoji določb odstavka 1. Tako določen mandat se pošlje vsem članicam. Če se dogovorijo o drugačnem mandatu od običajnega, lahko vsaka članica v DSB sproži kakršno koli vprašanje s tem v zvezi.

Člen 8

Sestava ugotovitvenih svetov

1. Ugotovitvene svete sestavljajo visoko kvalificirani vladni in/ali nevladni posamezniki, vključno z osebami, ki so bile članice ugotovitvenega sveta ali so zastopale primer v ugotovitvenem

⁽¹⁾ Če to zahteva tožeča stranka, se zasedanje DSB skliče v ta namen v 15 dneh od zahteve pod pogojem, da je bilo obvestilo o zasedanju dano vsaj 10 dni vnaprej.

svetu ali so bile predstavnice članice ali pogodbenice GATT 1947 ali predstavnice v svetu ali odboru katerega koli zajetega sporazuma ali njegovega predhodnika ali v Sekretariatu ali ki so poučevale ali objavljale na področju mednarodnega trgovinskega prava ali politike ali so bile višji uradniki za trgovinsko politiko članice.

2. Člani ugotovitvenega sveta naj bodo izbrani z namenom, da se zagotovijo neodvisnost članic, bolj raznovrstna strokovna podlaga in široke izkušnje.

3. Državljeni članic, katerih vlade ⁽¹⁾ so stranke v sporu ali tretje stranke, kakor so določene v drugem odstavku člena 10, ne smejo sodelovati v ugotovitvenem svetu, ki obravnava ta spor, če se stranke v sporu ne dogovorijo drugače.

4. Da bi pomagal pri izbiri članov ugotovitvenega sveta, Sekretariat vodi okvirni seznam vladnih in nevladnih posameznikov, ki imajo strokovna znanja, začrtana v odstavku 1, in iz katerega lahko po potrebi izbira člane ugotovitvenega sveta. Seznam vključuje register nevladnih članov ugotovitvenega sveta, sestavljen 30. novembra 1984 (BISD 31S/9), in druge registre in okvirne sezname, sestavljene na podlagi katerega koli od zajetih sporazumov, ter ohrani imena oseb iz registrov in okvirnih seznamov ob začetku veljavnosti Sporazuma WTO. Članice lahko občasno predlagajo imena vladnih in nevladnih posameznikov, ki bi jih lahko vključili v okvirni seznam, ter pri tem priskrbijo ustrezne podatke o njihovem poznavanju mednarodne trgovine in drugih področij ali vsebin zajetih sporazumov, ta imena pa se dodajo na seznam po odobritvi DSB. V Okvirnem seznamu se za vsakega posameznika navedejo njegova posebna področja izkušenj ali strokovno znanje o področjih ali vsebinah zajetih sporazumov.

5. Ugotovitvene svete sestavljajo trije člani, če se stranke v sporu v desetih dnevih od ustanovitve ugotovitvenega sveta ne dogovorijo, da ugotovitveni svet sestavlja pet članov. Članice se takoj obvesti o sestavi ugotovitvenega sveta.

6. Sekretariat strankam v sporu predlaga imenovanja v ugotovitveni svet. Stranke v sporu imenovanjem ne nasprotujejo, razen iz nujnih razlogov.

7. Če v dvajsetih dneh od ustanovitve ugotovitvenega sveta ni dogovora o članih ugotovitvenega sveta, generalni direktor na zahtevo ene ali druge stranke v sporu, v posvetovanju s predsedujočim DSB in predsedujočim ustreznega sveta ali odbora, in po posvetovanju s strankami v sporu določi sestavo ugotovitvenega sveta z imenovanjem članov, za katere meni, da so najustreznejši v skladu z vsemi ustreznimi posebnimi ali dodatnimi pravili ali postopki zajetega sporazuma ali zajetih sporazumov, za katere gre v sporu. Predsedujoči DSB obvesti članice o taki sestavi ugotovitvenega sveta najpozneje v 10 dneh potem, ko predsedujoči prejme to zahtevo.

8. Članice se praviloma zavežejo, da svojim uradnikom dovolijo opravljati dolžnosti članov ugotovitvenega sveta.

9. Člani ugotovitvenega sveta opravljajo svoje naloge v svojem službenem položaju in ne kot vladni predstavniki ali predstavniki katere koli organizacije. Članice jim zato ne dajejo navodil in ne vplivajo nanje kot na posameznike v zadevah, ki se obravnavajo v ugotovitvenem svetu.

10. Če gre za spor med članico državo v razvoju in razvito državo članico, je v ugotovitvenem svetu, če tako zahteva članica država v razvoju, vsaj en član iz članice države v razvoju.

11. Stroški članov ugotovitvenega sveta, vključno s potnimi stroški in stroški bivanja, se krijejo iz proračuna WTO v skladu z merili, ki jih bo sprejel Generalni svet na podlagi priporočil Odbora za proračun, finance in administracijo.

Člen 9

Postopki v primeru več tožnikov

1. Kadar več kot ena članica zahteva ustanovitev ugotovitvenega sveta v isti zadevi, se lahko ob upoštevanju pravic vseh zainteresiranih članic ustanovi en sam ugotovitveni svet za preučitev teh tožb. Kadar koli je to izvedljivo, naj se za preučitev takih tožb ustanovi en sam ugotovitveni svet.

2. Ta enotni ugotovitveni svet organizira preučevanje in predloži svoje ugotovitve DSB tako, da se pravicam, ki bi jih imele stranke v sporu, če bi tožbe obravnavali ločeni ugotovitveni sveti, na noben način ne škoduje. Ugotovitveni svet predloži ločena poročila o določenem sporu, če tako zahteva ena od strank v sporu. Pisne vloge vsakega od tožnikov so na voljo drugim

⁽¹⁾ Če so stranke v sporu carinske unije ali skupni trgi, velja ta določba za državljane vseh držav članic carinske unije ali skupnih trgov.

tožnikom, vsak tožnik pa ima pravico biti navzoč, kadar kateri koli drugi tožnik predstavlja svoja stališča ugotovitvenemu svetu.

Člen 12

Postopki ugotovitvenih svetov

3. Če se ustanovi več kot en ugotovitveni svet za preučitev tožb, ki se nanašajo na isto zadevo, morajo iste osebe v največjem možnem obsegu opravljati delo članov ugotovitvenega sveta v vsakem od posameznih ugotovitvenih svetov, časovni razpored postopka ugotovitvenega sveta pa se v takih sporih usklajuje.

Člen 10

Tretje stranke

1. Med postopkom ugotovitvenega sveta se v celoti upoštevajo interesi strank v sporu in drugih članic po zajetem sporazumu, za katerega gre v sporu.

2. Kateri koli članici, ki ima bistveni interes v zadevi, ki jo obravnava ugotovitveni svet in je o svojem interesu uradno obvestila DSB (v nadaljnjem besedilu tretja stranka), se nudi priložnost, da nastopi pred ugotovitvenim svetom in mu predloži pisna stališča. Ta stališča se posredujejo tudi strankam v sporu in se upoštevajo v poročilu ugotovitvenega sveta.

3. Tretje stranke prejmejo pisna stališča strank v sporu do prvega zasedanja ugotovitvenega sveta.

4. Če tretja stranka meni, da ukrep, ki je že v postopku ugotovitvenega sveta, izničuje ali škoduje koristim, ki izhajajo iz katerega koli od zajetih sporazumov, se ta članica lahko zateče k običajnim postopkom reševanja sporov po tem dogovoru. Kadar koli je mogoče, se tak spor predloži prvotnemu ugotovitvenemu svetu.

Člen 11

Naloga ugotovitvenih svetov

Naloga ugotovitvenih svetov je pomagati DSB pri opravljanju njegovih dolžnosti po tem dogovoru in zajetih sporazumih. Skladno s tem naj bi ugotovitveni svet objektivno presodil predloženo zadevo, vključno z objektivno presojo dejstev primera, uporabnost in skladnost z ustreznimi zajetimi sporazumi ter sprejme take ugotovitve, ki bodo DSB pomagale pri pripravi priporočil ali sklepov, predvidenih v zajetih sporazumih. Ugotovitveni sveti naj se redno posvetujejo s strankami v sporu ter jim dajejo enake priložnosti, da pridejo do skupno zadovoljive rešitve.

1. Ugotovitveni sveti se ravnavajo po delovnih postopkih v Dodatku 3, če ugotovitveni svet po posvetovanju s strankami v sporu ne odloči drugače.

2. Postopki ugotovitvenega sveta naj bodo dovolj prožni, s čimer se zagotovi visoka kakovost poročil ugotovitvenih svetov in se brez potrebe ne zavlačuje postopka.

3. Po posvetovanju s strankami v sporu, člani ugotovitvenega sveta, kakor hitro je to izvedljivo in kadar koli je to mogoče v enem tednu od dogovora o sestavi in mandatu ugotovitvenega sveta, določijo časovni razpored postopka ugotovitvenega sveta ob upoštevanju določb odstavka 9 člena 4, če je ustrezno.

4. Pri določanju časovnega razporeda postopka ugotovitvenega sveta ugotovitveni svet zagotovi dovolj časa, da stranke v sporu pripravijo svoja stališča.

5. Ugotovitveni sveti naj določijo skrajne roke za pisna stališča strank, stranke pa naj te skrajne roke spoštujejo.

6. Vsaka stranka v sporu predloži svoja pisna stališča pri sekretariatu, ki jih takoj pošlje ugotovitvenemu svetu in drugi ali drugim strankam v sporu. Tožeča stranka predloži svoje prvo stališče pred prvo vlogo tožene stranke, če ugotovitveni svet pri določanju časovnega razporeda, omenjenega v odstavku 3, in po posvetovanju s strankami v sporu ne odloči, da stranke predložijo svoje prve vloge sočasno. Če je dogovor, da se prva stališča predložijo zaporedno, ugotovitveni svet določi skrajni rok za sprejem stališča tožene stranke. Vse nadaljnje vloge se predložijo sočasno.

7. Če strankam v sporu ne uspe priti do skupno zadovoljive rešitve, ugotovitveni svet svoje ugotovitve v obliki pisnega poročila predloži DSB. V takih primerih se v poročilu ugotovitvenega sveta navedejo ugotovitve dejstev, uporabnost ustreznih določb in ključna utemeljitev kakšnih koli ugotovitev in priporočil ugotovitvenega sveta. Kadar stranke v sporu dosežejo poravnavo, se poročilo ugotovitvenega sveta omeji na kratek opis primera in na poročilo, da je prišlo do rešitve.

8. Da bi bili postopki učinkovitejši, obdobje, v katerem ugotovitveni svet preučuje primer od dneva dogovora o sestavi in mandatu ugotovitvenega sveta do dneva predaje končnega poročila strankam v sporu, praviloma ne sme presegati šest mesecev. V nujnih primerih, vključno s tistimi, ki se nanašajo na pokvarljivo blago, si ugotovitveni svet prizadeva, da strankam v sporu da svoje poročilo v treh mesecih.

9. Če ugotovitveni svet meni, da poročila ne more dati v šestih mesecih ali v treh mesecih v nujnih primerih, pisno obvesti DSB o razlogih za zamudo ter hkrati oceni, v kolikšnem času bo svoje poročilo predal. V nobenem primeru obdobje od ustanovitve ugotovitvenega sveta do predaje poročila članicam ne sme biti daljše od devet mesecev.

10. V okviru posvetovanj o ukrepu, ki ga je sprejela članica država v razvoju, se stranke lahko dogovorijo, da podaljšajo obdobje določeno v odstavkih 7 in 8 člena 4. Če se po poteku ustreznega obdobja stranke, ki se posvetujejo, ne morejo sporazumeti, da so posvetovanja končana, mora DSB po posvetovanju s strankami odločiti, ali naj podaljša ustrezno obdobje, ter, če ga podaljša, za koliko časa. Ugotovitveni svet pa pri obravnavanju tožbe proti državi v razvoju tej da dovolj časa za pripravo in predložitev argumentacije. Kakršen koli ukrep v skladu s tem odstavkom ne vpliva na določbe odstavka 1 člena 20 in odstavka 4 člena 21.

11. Če je ena ali več strank članica država v razvoju, se v poročilu ugotovitvenega sveta izrecno navede oblika, v kateri so bile upoštevane ustrezne določbe o različni in ugodnejši obravnavi članic držav v razvoju, ki so sestavni del zajetih sporazumov, na katere se je sklicevala članica država v razvoju med postopki reševanja sporov.

12. Ugotovitveni svet lahko na zahtevo tožeče stranke kadar koli prekine svoje delo za obdobje, ki ne sme biti daljše od 12 mesecev. Ob taki prekinitvi se obdobja, določena v odstavkih 8 in 9 tega člena, odstavku 1 člena 20 in odstavku 4 člena 21, podaljšajo za čas prekinitve. Če je bilo delo ugotovitvenega sveta prekinjeno za več kot 12 mesecev, poteče pooblastilo za ustanovitev ugotovitvenega sveta.

Člen 13

Pravica do informacij

1. Vsak ugotovitveni svet ima pravico zahtevati informacije in tehnične nasvete od katerega koli posameznika ali organa, za katerega meni, da je ustrezen. Preden ugotovitveni svet zahteva informacije ali nasvet pri posamezniku ali organu pod pristojnostjo članice, o tem obvesti oblasti te članice. Članica bi se morala takoj in v celoti odzvati na zahtevo ugotovitvenega sveta po taki informaciji, ki se ugotovitvenemu svetu zdi potrebna in ustrezna. Če gre za zaupno informacijo, se ta ne sme razkriti brez formalnega pooblastila posameznika, organa ali oblasti članice, ki informacijo da.

2. Ugotovitveni sveti lahko zahtevajo informacije od katerega koli ustreznega vira in se lahko posvetujejo s strokovnjaki, da bi dobili njihovo mnenje o določenih vidikih zadeve. V zvezi z dejanskim vprašanjem, ki se nanaša na znanstveno ali tehnično zadevo, in ga je postavila stranka v sporu, ugotovitveni svet lahko zahteva pisno svetovalno poročilo skupine strokovnjakov. Pravila za ustanovitev take skupine in njenih postopkov so določena v Dodatku 4.

Člen 14

Zaupnost

1. Razprave ugotovitvenega sveta so zaupne.

2. Poročila ugotovitvenega sveta se pripravijo brez prisotnosti strank v sporu ob upoštevanju pridobljenih informacij in danih izjav.

3. Mnenja, ki so jih v poročilu ugotovitvenega sveta izrazili posamezni člani ugotovitvenega sveta, so anonimna.

Člen 15

Vmesna preučitvena faza

1. Po preučitvi izpodbitnih pisnih stališč in ustnih argumentov ugotovitveni svet strankam v sporu izroči opisne (dejanske in argumentirane) dele osnutka svojega poročila. V roku, ki ga določi ugotovitveni svet, stranke predložijo svoje pisne pripombe.

2. Po poteku obdobja, določenega za sprejem pripomb strank v sporu, ugotovitveni svet strankam izroči začasno poročilo, ki vključuje opisne dele in ugotovitve ter sklepe ugotovitvenega sveta. V obdobju, ki ga določi ugotovitveni svet, lahko stranka ugotovitvenemu svetu da pisno zahtevo, da preuči določene vidike vmesnega poročila, pred razpošiljanjem dokončnega poročila članicam. Na zahtevo katere koli stranke se ugotovitveni svet ponovno sestane zaradi vprašanj, navedenih v pisnih pripombah. Če v obdobju, predvidenem za pripombe, nobena stranka ne da pripomb, se vmesno poročilo šteje za zaključno poročilo ugotovitvenega sveta in se takoj razpošlje članicam.

3. Ugotovitve zaključnega poročila ugotovitvenega sveta vključujejo razpravo o argumentih, predloženih na vmesni stopnji. Vmesna stopnja preučitve se izvede v obdobju, določenem v odstavku 8 člena 12.

Člen 16

Potrditev poročil ugotovitvenega sveta

1. Da bi članicam zagotovili dovolj časa za preučitev poročil ugotovitvenega sveta, DSB prične s postopkom potrjevanja šele 20 dni po dnevu razpošiljanja poročila članicam.

2. Članice, ki ugovarjajo poročilu ugotovitvenega sveta, predložijo pisne razloge, v katerih pojasnijo svoje ugovore proti razpošiljanju vsaj 10 dni pred zasedanjem DSB, na katerem se bo preučilo poročilo ugotovitvenega sveta.

3. Stranke v sporu imajo pravico, da polno sodelujejo pri preučitvi poročila ugotovitvenega sveta v DSB, njihova stališča pa se v celoti zabeležijo.

4. Če stranka v sporu DSB formalno ne obvesti o svoji odločitvi o pritožbi ali pa se DSB s konsenzom odloči, da poročila ne sprejme, se poročilo sprejme na zasedanju DSB ⁽¹⁾ v 60 dneh po razpošiljanju poročila ugotovitvenega sveta članicam. Če je stranka uradno sporočila svojo odločitev o pritožbi, DSB ne razpravlja o potrditvi poročila ugotovitvenega sveta do konca pritožbenega postopka. Ta postopek potrditve ne vpliva na pravice članic, da izrazijo svoja mnenja o poročilu ugotovitvenega sveta.

Člen 17

Pritožbeni preizkus**Stalni pritožbeni organ**

1. DSB ustanovi stalni pritožbeni organ. Pritožbeni organ razpravlja o pritožbah glede zadev ugotovitvenega sveta. Sestavlja ga sedem oseb, od katerih trije obravnavajo vsako posamično zadevo. Osebe, ki delujejo v pritožbenem organu, to delo opravljajo izmenično. Tako kroženje se določi z delovnimi postopki pritožbenega organa.

2. DSB imenuje osebe v pritožbeni organ za štiriletno obdobje, vsako osebo pa se lahko ponovno imenuje samo enkrat. Mandat treh od sedmih oseb, imenovanih takoj po začetku veljavnosti Sporazuma WTO, poteče po dveh letih, o čemer odloča žreb.

⁽¹⁾ Če zasedanje DSB ni načrtovano v tem obdobju, ki omogoča, da se izpolnijo zahteve odstavkov 1 in 4 člena 16, se v ta namen skliče zasedanje DSB.

Izpraznjena mesta se zapolnjujejo, kot nastajajo. Oseba, imenovana, da nadomesti drugo osebo, ki ji trajanje imenovanja ni poteklo, opravlja delo v preostalem mandatu predhodnika.

3. Pritožbeni organ sestavljajo osebe s priznano avtoriteto, z izkazanim strokovnim znanjem na področju prava, mednarodne trgovine in vsebine zajetih sporazumov na splošno. Te osebe niso povezane z nobeno vlado. Članstvo v pritožbenem organu mora širše predstavljati članstvo v WTO. Vse osebe, ki delujejo v pritožbenem organu, so na voljo ob vsakem času in v kratkem roku in so na tekočem z dejavnostmi reševanja sporov in drugimi ustreznimi dejavnostmi WTO. Te osebe ne sodelujejo pri obravnavanju kakršnih koli drugih sporov, ki bi ustvarjali posredno ali neposredno nasprotje interesov.

4. Pritožbo na poročilo ugotovitvenega sveta lahko vložijo le stranke v sporu, tretje stranke pa ne. Tretje stranke, ki so DSB uradno obvestile o bistvenem interesu v zadevi v skladu z odstavkom 2 člena 10, lahko predložijo pisna stališča in se jim lahko da priložnost, da nastopijo pred pritožbenim organom.

5. Praviloma postopki ne smejo preseči 60 dni od dneva, ko je stranka v sporu formalno sporočila svojo odločitev o pritožbi, do dneva, ko pritožbeni organ razpošlje svoje poročilo. Pri določanju urnika pritožbeni organ upošteva določbe odstavka 9 člena 4, če je ustrezno. Kadar pritožbeni organ meni, da svojega poročila ne more zagotoviti v 60 dneh, mora DSB pisno obvestiti o razlogih za zamudo skupaj z oceno o roku, v katerem bo svoje poročilo dal. V nobenem primeru postopki ne smejo preseči 90 dni.

6. Pritožba se omeji na pravna vprašanja, zajeta v poročilu ugotovitvenega sveta, in pravne razlage, ki jih je pripravil ugotovitveni svet.

7. Pritožbenemu organu se zagotovi ustrezna administrativna in pravna podpora, kakor jo zahteva.

8. Stroški oseb, ki delujejo v pritožbenem organu, vključno s potnimi stroški in stroški bivanja, se pokrijejo iz proračuna WTO v skladu z merili, ki jih sprejme Generalni svet, ter na osnovi priporočil Odbora za proračun, finance in upravo.

Postopki pri pritožbenem preizkusu

9. Delovne postopke pripravi pritožbeni organ ob posvetovanju s predsedujočim DSB in generalnim direktorjem in o njih obvesti članice.

10. Postopki pritožbenega organa so zaupni. Poročila pritožbenega organa se pripravijo brez navzočnosti strank v sporu in ob upoštevanju danih informacij in izjav.

11. Mnenja, ki jih v poročilu pritožbenega organa izrazijo posamezniki, ki delujejo v pritožbenem organu, so anonimna.

12. Pritožbeni organ med pritožbenim postopkom obravnava vsako od zastavljenih vprašanj v skladu z odstavkom 6.

13. Pritožbeni organ lahko potrdi, spremeni ali razveljavi pravne ugotovitve in sklepe ugotovitvenega sveta.

Potrditev poročil pritožbenega organa

14. Poročilo pritožbenega organa potrdi DSB, stranke v sporu pa ga brezpogojno sprejmejo, če DSB v 30 dneh po razpošiljanju poročila pritožbenega organa članicam s konsenzom ne odloči, da ga ne potrdi ⁽¹⁾. Ta postopek potrjevanja ne posega v pravice članic, da izrazijo svoje poglede na poročilo pritožbenega organa.

Člen 18

Stiki z ugotovitvenim svetom ali pritožbenim organom

1. V zadevah, ki jih preučuje ugotovitveni svet ali pritožbeni organ, ne sme biti *ex parte* stikov z ugotovitvenim svetom ali pritožbenim organom.

2. Pisna stališča predložena ugotovitvenemu svetu ali pritožbenemu organu se obravnavajo kot zaupna, so pa na voljo strankam v sporu. Nič v tem dogovoru ne preprečuje stranki v sporu, da razkrije svoja stališča javnosti. Članice obravnavajo informacijo, ki jo druga članica da ugotovitvenemu svetu ali pritožbenemu organu in jo je kot tako označila kot zaupno. Stranka v sporu na zahtevo članice zagotovi povzetek informacij, ki ni zaupen, ki jih vsebujejo predložena pisna stališča in se jih lahko razkrije javnosti.

⁽¹⁾ Če zasedanje DSB v tem obdobju ni predvideno, se zasedanje DSB skliče v ta namen.

Člen 19

Priporočila ugotovitvenega sveta in pritožbenega organa

1. Kadar ugotovitveni svet ali pritožbeni organ ugotovi, da ukrep ni v skladu z zajetim sporazumom, določeni članici ⁽²⁾ priporoči, da ukrep uskladi s sporazumom ⁽³⁾. Poleg svojih priporočil ugotovitveni svet ali pritožbeni organ določeni članici lahko predlaga načine izvajanja priporočil.

2. V skladu z odstavkom 2 člena 3 ugotovitveni svet in pritožbeni organ s svojimi ugotovitvami in priporočili ne moreta povečevati ali zmanjševati pravic in obveznosti, določenih v zajetih sporazumih.

Člen 20

Časovni raspored za odločbe DSB

Če se stranke v sporu ne sporazumejo drugače, obdobje od dneva, ko DSB ustanovi ugotovitveni svet, do dneva, ko DSB razpravlja in potrdi poročilo ugotovitvenega sveta ali pritožbenega organa, praviloma ne sme biti daljše od devet mesecev, če na poročilo ugotovitvenega sveta ni pritožbe, ali 12 mesecev, če je pritožba na poročilo vložena. Če ugotovitveni svet ali pritožbeni organ v skladu z odstavkom 9 člena 12 ali odstavkom 5 člena 17 podaljša čas za pripravo poročila, se navedeni obdobji podaljšata za enako obdobje.

Člen 21

Nadzorovanje izvajanja priporočil in sklepov

1. Takojšnje ravnanje v skladu s priporočili ali sklepi DSB je bistveno za zagotovitev učinkovitega reševanja sporov v korist vseh članic.

2. Posebna pozornost se nameni zadevam, ki vplivajo na interese članic držav v razvoju v zvezi z ukrepi, ki so bili predmet reševanja sporov.

3. Na zasedanju DSB v 30 dneh ⁽⁴⁾ po potrditvi poročila ugotovitvenega sveta ali pritožbenega organa določena članica

⁽²⁾ „Določena članica“ je stranka v sporu, na katero je naslovljeno priporočilo ugotovitvenega sveta ali pritožbenega organa.

⁽³⁾ V zvezi s priporočili v primerih, ko ne gre za kršitev GATT 1994 ali drugega zajetega sporazuma, glej člen 26.

⁽⁴⁾ Če zasedanje DSB v tem obdobju ni predvideno, se DSB sestane v ta namen.

obvesti DSB o svojih namenih v zvezi z izvajanjem priporočil in sklepov DSB. Če pravočasno izpolnjevanje priporočil in sklepov ni izvedljivo, se članici določi razumno obdobje, v katerem jih izvede. Razumno obdobje je:

- (a) obdobje, ki ga predlaga določena članica, pod pogojem, da ga odobri DSB, ali kadar take odobritve ni,
- (b) obdobje, o katerem so se sporazumele stranke v sporu v 45 dneh od dneva sprejetja priporočil in sklepov, ali če takega sporazuma ni,
- (c) obdobje, ki ga določi zavezujoča arbitraža v 90 dneh po sprejetju priporočil in sklepov⁽¹⁾. V taki arbitraži naj bi razsodniku⁽²⁾ bila smernica, da razumni rok za izvajanje priporočil ugotovitvenega sveta ali pritožbenega organa ni daljši od 15 mesecev od potrditve poročila ugotovitvenega sveta ali pritožbenega organa. Ta rok pa je lahko tudi krajši ali daljši, odvisno od posebnih okoliščin.

4. Če ugotovitveni svet ali pritožbeni organ v skladu z odstavkom 9 člena 12 ali odstavkom 5 člena 17 ne podaljša roka za pripravo poročila, obdobje od dneva, ko DSB ustanovi ugotovitveni svet, do dneva določitve razumnega roka ni daljše od 15 mesecev, če se stranke v sporu drugače ne dogovorijo. Kadar ugotovitveni svet ali pritožbeni organ podaljša rok za pripravo poročila, se dodatni čas prišteje 15-mesečnemu roku, pod pogojem, da skupno obdobje ne sme presegati 18 mesecev, če se stranke v sporu ne sporazumejo, da gre za izjemne okoliščine.

5. Kadar ni soglasja glede obstoja ali skladnosti z zajetimi sporazumi v zvezi s sprejetimi ukrepi za izpolnjevanje priporočil in sklepov, se o takem sporu odloča s pomočjo teh postopkov reševanja sporov, kadar koli je mogoče pa tudi s pomočjo prvotnega ugotovitvenega sveta. Ugotovitveni svet razpošlje svoje

poročilo v 90 dneh od dneva, ko mu je bila zadeva predložena. Kadar ugotovitveni svet meni, da v tem roku poročila ne more pripraviti, DSB pisno obvesti o razlogih za zamudo skupaj z oceno obdobja, v katerem bo poročilo predložil.

6. DSB stalno nadzoruje izvajanje sprejetih priporočil ali sklepov. Vsaka članica lahko pri DSB sproži vprašanje izvajanja priporočil ali sklepov ob vsakem času po njihovem sprejetju. Če DSB ne odloči drugače, se vprašanje o izvajanju priporočil ali sklepov uvrsti na dnevni red zasedanja DSB po šestih mesecih od dneva določitve razumnega obdobja v skladu z odstavkom 3 ter ostane na dnevnem redu DSB, dokler ni rešeno. Vsaj 10 dni pred vsakim zasedanjem DSB določena članica DSB dostavi pisno statusno poročilo o svojem napredovanju pri izvajanju priporočil ali sklepov.

7. Če je zadevo sprožila članica država v razvoju, DSB prouči, katere nadaljnje ukrepe, ki bi ustrezali okoliščinam, lahko sprejme.

8. Če zadevo sproži članica država v razvoju, DSB pri preučitvi, katere ustrezne ukrepe bi lahko sprejel, upošteva obseg trgovine, na katere se nanašajo ukrepi, zoper katere se pritožuje in njihov vpliv na gospodarstvo članic držav v razvoju.

Člen 22

Kompenzacija in prekinitev koncesij

1. Kompenzacija in prekinitev koncesij ali drugih obveznosti sta začasna ukrepa, ki sta na voljo, če priporočila in sklepi niso uresničeni v razumnem obdobju. Kompenzacija in prekinitev koncesij ali drugih obveznosti nimata prednosti pred doslednim izvajanjem priporočila za usklajitev ukrepa z zajetimi sporazumi. Kompenzacija je prostovoljna in če se jo odobri, mora biti v skladu z zajetimi sporazumi.

2. Če določeni članici ne uspe ukrepa, za katerega se ugotovi, da ni v skladu z zajetim sporazumom, uskladiti z njim, ali drugače ne spoštuje priporočil ali sklepov v razumnem roku, določenem v skladu z odstavkom 3 člena 21, taka članica, če se to od nje zahteva, in najpozneje po izteku razumnega obdobja, začne pogajanja z vsako stranjo, ki je sprožila postopke za reševanje spora, z namenom, da pripravi medsebojno sprejemljivo kompenzacijo. Če v 20 dneh po izteku razumnega obdobja ni dogovora o zadovoljivi kompenzaciji, lahko vsaka stran, ki je sprožila postopke za

⁽¹⁾ Če se stranke ne morejo dogovoriti o razsodniku v 10 dneh od napotitve zadeve na arbitražo, razsodnika imenuje generalni direktor v 10 dneh po posvetovanju s strankami.

⁽²⁾ Izraz „razsodnik“ je treba razlagati, kot da se nanaša ali na posameznika ali na skupino.

reševanje sporov, zahteva, da DSB določeni članici dovoli prekinitve uporabe koncesij ali drugih obveznosti po zajetih sporazumih.

3. Pri odločanju, katere koncesije ali druge obveznosti naj se prekinejo, tožeča stranka uporabi naslednja načela in postopke:

(a) splošno načelo je, da naj tožeča stranka najprej poskuša prekiniti koncesije ali druge obveznosti v istem(-ih) sektorju(-ih), v katerih je ugotovitveni svet ali pritožbeni organ ugotovil kršitev ali drugačno izničenje ali zmanjševanje;

(b) če stranka meni, da prekinitve koncesij ali drugih obveznosti v istem(-ih) sektorju(-ih) ni izvedljiva ali učinkovita, lahko poskuša prekiniti koncesije ali druge obveznosti v drugih sektorjih po istem sporazumu;

(c) če stranka meni, da prekinitve koncesij ali drugih obveznosti v drugem(-ih) sektorju(-ih) po istem sporazumu ni izvedljiva ali učinkovita, ter da so okoliščine dovolj resne, lahko poskuša prekiniti koncesije ali druge obveznosti po drugem zajetem sporazumu;

(d) pri uporabi navedenih načel stranka upošteva:

(i) trgovino v sektorju ali po sporazumu, po katerem je ugotovitveni svet ali pritožbeni organ ugotovil kršitev ali drugačno izničenje ali zmanjševanje, ter pomembnost te trgovine za to stranko;

(ii) širše gospodarske elemente, povezane z izničenjem ali zmanjševanjem, ter širše gospodarske posledice prekinitve koncesij ali drugih obveznosti.

(e) če se stranka odloči, da bo zahtevala dovoljenje za prekinitve koncesij ali obveznosti v skladu s pododstavkom (b) ali (c), mora svojo zahtevo obrazložiti. Sočasno, ko zahtevo predloži DSB, jo pošlje tudi ustreznim svetom, ter v primeru zahteve v skladu s pododstavkom (b) tudi ustreznim sektorskim organom;

(f) za namene tega odstavka „sektor“ pomeni:

(i) glede blaga vse vrste blaga;

(ii) glede storitev poglavitni sektor, kot je določen v tekočem „Razvrstitvenem seznamu sektorskih storitev“, ki te sektorje določa ⁽¹⁾;

(iii) glede pravic intelektualne lastnine, povezanih s trgovino, vsako od kategorij pravic intelektualne lastnine, zajetih v poglavjih 1, 2, 3, 4, 5, 6 ali 7 dela II ali obveznosti po delih III ali IV Sporazuma o TRIPS;

(g) za namene tega odstavka „sporazum“ pomeni:

(i) glede blaga sporazumi, navedeni v Prilogi 1 A Sporazuma WTO, upoštevani kot celota, kakor tudi večstranski trgovinski sporazumi, če so stranke v sporu pogodbenice teh sporazumov;

(ii) glede storitev GATS;

(iii) glede pravic intelektualne lastnine Sporazum o TRIPS.

4. Raven prekinitve koncesij ali drugih obveznosti, ki jo dovoli DSB, mora biti enakovredna ravni izničenja ali zmanjševanja.

5. DSB ne dovoli prekinitve koncesij ali drugih obveznosti, če zajeti sporazum prepoveduje tako prekinitve.

6. Če nastane situacija, opisana v odstavku 2, DSB na zahtevo da dovoljenje za prekinitve koncesij ali drugih obveznosti v 30 dneh od poteka razumnega obdobja, če se DSB s konsenzom ne odloči, da zahtevo zavrne. Če pa določena članica nasprotuje predlagani ravni prekinitve ali trdi, da niso bila upoštevana načela ali postopki, določeni v odstavku 3, ko je tožeča stranka zahtevala prekinitve koncesij ali drugih obveznosti v skladu z odstavkom 3(b) ali (c), se zadevo predloži v arbitražo. To arbitražo opravi prvotni ugotovitveni svet, če so člani na voljo, ali razsodnik ⁽²⁾, ki ga imenuje generalni direktor, ter mora biti končana v 60 dneh po

⁽¹⁾ Seznam v dokumentu MTN.GNS/W/120 določa enajst sektorjev.

⁽²⁾ Izraz „razsodnik“ je treba razlagati tako, da se nanaša na posameznika ali skupino.

dnevu izteka razumnega obdobja. Med potekom arbitraže se koncesije ali druge obveznosti ne smejo prekiniti.

Člen 23

Krepitev večstranskega sistema

7. Razsodnik ⁽¹⁾, ki deluje v skladu z odstavkom 6, ne preučuje vrste koncesij ali drugih obveznosti, ki se jih bo prekinilo, temveč določi, ali je raven take prekinitve enakovredna ravni izničenja ali neupoštevanja obveznosti. Razsodnik lahko tudi določi, ali je predlagana prekinitve koncesij ali drugih obveznosti po zajetem sporazumu dovoljena. Če zadeva, predložena arbitraži, vključuje trditev, da načela in postopki, določeni v odstavku 3 niso bili upoštevani, razsodnik ta zahtevek preuči. Če razsodnik ugotovi, da se navedena načela in postopki niso spoštovali, jih tožeča stranka uporabi v skladu z odstavkom 3. Stranke sprejmejo odločitev razsodnika kot dokončno, stranke, na katere se zadeva nanaša, pa ne zahtevajo ponovne arbitraže. DSB se takoj obvesti o odločitvi razsodnika, ki na zahtevo odobri prekinitve koncesij ali drugih obveznosti, kadar je zahteva v skladu z odločbo razsodnika, če se DSB s konsenzom ne odloči, da zahtevo zavrne.

8. Prekinitve koncesij ali drugih obveznosti je začasna in se uporablja samo do ukinitve ukrepa, za katerega je bilo ugotovljeno, da ni v skladu z zajetim sporazumom, ali dokler članica, ki mora uresničiti priporočila ali sklepe, ne zagotovi rešitve glede izničenja ali zmanjšanja koristi, ali se ne doseže zadovoljiva rešitev za vse. V skladu z odstavkom 6 člena 21 DSB še naprej nadzoruje izvajanje sprejetih priporočil ali sklepov, vključno z zadevami, ko je bila dana kompenzacija ali so bile prekinjene koncesije ali druge obveznosti, niso pa bila uresničena priporočila za usklajevanje ukrepa z zajetimi sporazumi.

9. Glede ukrepov, ki jih sprejemajo regionalne ali lokalne vlade ali oblasti na ozemlju članice in se nanašajo na izpolnjevanje zajetih sporazumov, se lahko uporabljajo določbe za reševanje sporov v zajetih sporazumih. Če DSB odloči, da določba zajetega sporazuma ni izpolnjena, odgovorna članica sprejme take razumne ukrepe, ki so ji na voljo, da zagotovi njeno izpolnitev. Določbe zajetih sporazumov in tega dogovora, ki se nanašajo na kompenzacijo in prekinitve koncesij ali drugih obveznosti, se uporabljajo, če take izpolnitve ni mogoče zagotoviti ⁽²⁾.

1. Če si članice prizadevajo odpraviti kršitve obveznosti ali drugo izničenje ali zmanjšanje koristi po zajetih sporazumih ali oviranje doseganja katerega koli cilja zajetih sporazumov, imajo možnost zateči se k pravilom in postopkom tega dogovora in se po njih ravnanje.

2. V takih primerih članice:

- (a) ne sprejemajo odločitev, da je prišlo do kršitve zaradi izničenja ali zmanjšanja koristi ali ker je bilo ovirano doseganje nekega cilja v zajetih sporazumih, razen na podlagi reševanja sporov v skladu s pravili in postopki tega dogovora, vsaka taka odločitev pa mora biti v skladu z ugotovitvami, vsebovanimi v poročilu ugotovitvenega sveta ali pritožbenega organa, ki ga je potrdil DSB, ali arbitražno sodbo, izdano po tem dogovoru;
- (b) ravna po postopkih, določenih v členu 21, ter članici določijo razumno obdobje za izvedbo priporočil in sklepov; ter
- (c) ravna po postopkih, določenih v členu 22, za ugotovitev ravni prekinitve koncesij ali drugih obveznosti, ter pridobijo dovoljenje DSB v skladu s temi postopki, preden koncesije ali druge obveznosti po zajetih sporazumih prekinejo kot odgovor na neizpolnitev priporočil in sklepov določene članice v tem razumnem obdobju.

Člen 24

Posebni postopki v zvezi z najmanj razvitimi državami članicami

⁽¹⁾ Izraz „razsodnik“ je treba razlagati tako, da se nanaša na posameznika ali skupino ali na člane prvotnega ugotovitvenega sveta, kadar opravljajo nalogo razsodnika.

⁽²⁾ Kadar določbe katerega koli zajetega sporazuma v zvezi z ukrepi, ki so jih sprejeli regionalne ali lokalne vlade ali oblasti na ozemlju članice, vsebujejo določbe, ki se razlikujejo od določb v tem odstavku, prevladajo določbe takega zajetega sporazuma.

1. Na vseh stopnjah določanja vzrokov za spor in postopkov za reševanje sporov v zvezi z najmanj razvitimi državami članicami se zlasti preučijo posebne razmere najmanj razvitih držav članic.

V tem smislu članice pokažejo primerno vzdržanost pri obravnavanju zadev po postopkih, ko se nanašajo na najmanj razvite države članice. Če je izničenje ali zmanjševanje posledica ukrepa, ki ga je sprejela najmanj razvita država članica, tožeča stranka pokažejo primerno vzdržanost pri zahtevi za kompenzacijo ali dovoljenje za prekinitev uporabe koncesij ali drugih obveznosti v skladu s temi postopki.

2. Pri reševanju sporov, ki se nanašajo na najmanj razvite države članice, generalni direktor ali predsedujoči DSB, če ni zadovoljive rešitve med posvetovanji, na zahtevo najmanj razvite države članice ponudi pomoč dobre usluge, spravo in posredovanje z namenom, da bi stranke rešile spor preden se predloži zahteva za ugotovitveni svet. Generalni direktor ali predsedujoči DSB se lahko posvetoje s katerim koli virom, ki se mu zdi primeren.

Člen 25

Arbitraža

1. Hitra arbitraža v WTO lahko kot izbirni način reševanja sporov olajša reševanje določenih sporov v zvezi z vprašanji, ki jih obe strani jasno določita.

2. Če ta dogovor ne določa drugače, je zatekanje k arbitraži predmet medsebojnega sporazuma strank, ki se sporazumejo o postopkih, ki jih bodo uporabile. O sporazumih o zatekanju k arbitraži se uradno obvestijo vse članice dovolj vnaprej pred dejanskim začetkom arbitražnega postopka.

3. Druge članice lahko postanejo stranka arbitražnega postopka samo ob soglasju strank, ki so se sporazumele, da se zatečejo k arbitraži. Udeleženske postopka se zavežejo, da se bodo ravnale po arbitražni sodbi. O arbitražnih sodbah se uradno obvestijo DSB in svet ali odbor katerega koli ustreznega sporazuma, glede katerega lahko članica sproži kakršno koli vprašanje.

4. Člena 21 in 22 tega dogovora se uporabljata *mutatis mutandis* za arbitražne sodbe.

Člen 26

1. Tožbe, določene v odstavku 1(b) člena XXIII GATT 1994, ki se ne nanašajo na kršitve

Če se za zajeti sporazum uporabljajo določbe odstavka 1(b) člena XXIII GATT 1994, lahko ugotovitveni svet ali pritožbeni organ sprejme sklepe ali priporočila samo, če stranka v sporu meni, da je korist, ki ji posredno ali neposredno pripada po ustreznem zajetem sporazumu, izničena ali zmanjšana, ali pa je doseganje cilja tega sporazuma ovirano zaradi uporabe katerega koli ukrepa članice, ne glede na to ali je ukrep v nasprotju z določbami tega sporazuma ali ne. Kadar in toliko, kolikor stranka meni, ugotovitveni svet ali pritožbeni organ pa potrdi, da gre v tem primeru za ukrep, ki ni v nasprotju z določbami zajetega sporazuma, za katerega se uporabljajo določbe odstavka 1(b) člena XXIII GATT 1994, se uporabljajo postopki tega dogovora pod temi pogoji:

(a) tožeča stranka predloži podrobno utemeljitev v podporo kakršni koli tožbi, ki se nanaša na ukrep, ki ni v nasprotju z ustreznim zajetim sporazumom;

(b) kadar se ugotovi, da ukrep izničuje ali zmanjšuje koristi ali preprečuje doseganje ciljev ustreznega zajetega sporazuma, ne da bi ga kršil, ukrepa ni obvezno umakniti. V takih primerih ugotovitveni svet ali pritožbeni organ priporoči, da določena članica pripravi obojestransko zadovoljivo prilagoditev;

(c) ne glede na določbe člena 21 lahko arbitraža, določena v odstavku 3 člena 21, na zahtevo ene ali druge stranke vključuje ugotovitev ravni koristi, ki so bile izničene ali zmanjšane ter lahko tudi predlaga načine in sredstva za doseganje vzajemno zadovoljive prilagoditve. Taki predlogi za stranke v sporu niso obvezni;

(d) ne glede na določbe odstavka 1 člena 22 je lahko kompenzacija del vzajemno zadovoljive prilagoditve kot dokončne rešitve spora.

2. Tožbe, določene v odstavku 1(c) člena XXIII GATT 1994

Če se določbe odstavka 1(c) člena XXIII GATT 1994 uporabljajo za zajeti sporazum, lahko ugotovitveni svet pripravi sklepe in priporočila samo, če stranka meni, da je izničena ali zmanjšana korist, ki ji posredno ali neposredno pripada po ustreznem zajetem sporazumu, ali pa je doseganje nekega cilja tega sporazuma ovirano kot posledica položaja, ki je drugačen od položaja, za katerega se uporabljajo določbe (a) in (b) odstavka 1

člena XXIII GATT 1994. Kadar in toliko, kolikor stranka meni, ugotovitveni svet pa odloči, da ta odstavek zajema to zadevo, se postopki tega dogovora uporabljajo samo do takrat in v tistem obsegu obravnave, ko je bilo poročilo razposlano članicam. Pravila in postopki za reševanje sporov, ki jih vsebuje Odločba z dne 12. aprila 1989 (BISD 36S/61-67), se uporabljajo za obravnavo pri potrditvi, nadzoru in izvajanju priporočil in sklepov. Velja tudi, da:

- (a) tožeča stranka predloži podrobno utemeljitev v podporo vsakemu argumentu v zvezi z vprašanji, ki jih ta odstavek zajema;
- (b) v primerih, ko gre za zadeve, ki jih ta odstavek zajema, če ugotovitveni svet ugotovi, da gre tudi za reševanje sporov, ki pa so drugačni od tistih, ki jih ta odstavek zajema, ugotovitveni svet pošlje DSB poročilo, v katerem obravnava take zadeve, ter ločeno poročilo o zadevah, ki spadajo pod ta odstavek.

Člen 27

Odgovornosti Sekretariata

1. Sekretariat je odgovoren za pomoč ugotovitvenim svetom, posebej glede pravnih, zgodovinskih in postopkovnih vidikov obravnavanih zadev, ter za zagotovitev administrativne in tehnične podpore.
2. Medtem ko Sekretariat članicam, na njihovo zahtevo, pomaga v zvezi s reševanjem sporov, se lahko pojavi tudi potreba, da se zagotovijo dodatni pravni nasveti in pomoč državam članicam v razvoju v zvezi z reševanjem sporov. V ta namen Sekretariat vsaki državi članici v razvoju, ki tako zahteva, da na razpolago kvalificiranega pravnega strokovnjaka iz služb tehničnega sodelovanja WTO. Ta strokovnjak državi članici v razvoju pomaga na način, ki zagotavlja nepristranskost Sekretariata.
3. Sekretariat vodi posebne tečaje usposabljanja za zainteresirane članice v zvezi s postopki in prakso reševanja sporov, s čimer se strokovnjakom članic omogoča boljše obveščenost na tem področju.

DODATEK 1

SPORAZUMI, NA KATERE SE NANAŠA TA DOGOVOR

- (A) Sporazum o ustanovitvi Svetovne trgovinske organizacije
- (B) Mnogostranski trgovinski sporazumi
- Priloga 1 A: Mnogostranski sporazumi o trgovini z blagom
 - Priloga 1 B: Splošni sporazum o trgovini s storitvami
 - Priloga 1 C: Sporazum o trgovinskih vidikih pravic intelektualne lastnine
 - Priloga 2: Dogovor o pravilih in postopkih za reševanje sporov
- (C) Večstranski trgovinski sporazumi
- Priloga 4: Sporazum o trgovini na področju civilnega letalstva
 - Sporazum o vladnih nabavah
 - Mednarodni sporazum o govejem mesu
 - Mednarodni sporazum o mleku

Uporaba tega dogovora za večstranske trgovinske sporazume je odvisna od tega, ali pogodbenice vsakega sporazuma sprejmejo odločitev, ki določa pogoje za uporabo dogovora za posamezni sporazum, vključno z vsemi posebnimi ali dodatnimi pravili ali postopki za vključitev v Dodatek 2, kot je bilo sporočeno DSB.

DODATEK 2

POSEBNA ALI DODATNA PRAVILA IN POSTOPKI, KI JIH VSEBUJEJO ZAJETI SPORAZUMI

Sporazum	Pravila in postopki
Sporazum o uporabi sanitarnih in fitosanitarnih ukrepov	11.2
Sporazum o tekstilu in oblačilih	2.14, 2.21, 4.4, 5.2, 5.4, 5.6, 6.9, 6.10, 6.11, 8.1 do 8.12
Sporazum o tehničnih ovirahv trgovini	14.2 do 14.4, Aneks 2
Sporazum o izvajanju člena VI GATT 1994	od 17.4 do 17.7
Sporazum o izvajanju člena VII GATT 1994	od 19.3 do 19.5, Aneks II.2(f), 3, 9, 21
Sporazum o subvencijah in izravnalnih ukrepih	4.2 do 4.12, 6.6, 7.2 do 7.10, 8.5, opomba pod črto 35, 24.4, 27.7, Priloga V
Splošni sporazum o trgovini storitvami	XXII:3, XXIII:3
Priloga o finančnih storitvah	4
Priloga o storitvah zračnega prevoza	4
Odločba o določenih postopkih reševanja sporov za GATS	1 do 5

Seznam pravil in postopkov v tem dodatku vsebuje določbe, v katerih je lahko v tej zvezi ustrezen le del določbe. Katera koli posebna ali dodatna pravila ali postopki v večstranskih trgovinskih sporazumih, kot jih določijo pristojni organi vsakega sporazuma in kot je sporočeno DSB.

DODATEK 3

DELOVNI POSTOPKI

1. Pri obravnavi ugotovitveni svet upošteva ustrezne določbe tega dogovora. Poleg tega veljajo naslednji delovni postopki.
2. Ugotovitveni svet se sestaja na zaprtih sejah. Stranke v sporu ter zainteresirane stranke so navzoče na sejah samo, če jih povabi ugotovitveni svet.
3. Razprave v ugotovitvenem svetu in dokumentacija, ki mu je predložena, so zaupne. Nič v tem dogovoru ne preprečuje stranki v sporu, da svojega mnenja ne razkrije javnosti. Informacijo, označeno kot zaupno, ki jo je ugotovitvenemu svetu dala druga članica, članice obravnavajo kot tako. Kadar stranka v sporu predloži zaupno različico svojih pisnih stališč ugotovitvenemu svetu, na zahtevo članice tudi zagotovi povzetek informacij, ki ni zaupen, ki jih vsebujejo njena pisna stališča in se jih lahko razkrije javnosti.
4. Pred prvo vsebinsko sejo ugotovitvenega sveta s strankami, stranke v sporu predložijo pisna stališča, v katerih predstavijo dejstva o primeru in svoje argumente.
5. Na prvi vsebinski seji s strankami ugotovitveni svet pozove stranko, ki je tožbo vložila, da predstavi svojo zadevo. Zatem, še vedno pa na isti seji, stranka, proti kateri je bila tožba vložena, predstavi svoje poglede.
6. Vse tretje stranke, ki so DSB sporočile svoj namen, se pisno povabi, da predstavijo svoja stališča na prvi vsebinski seji ugotovitvenega sveta, ki je sklican v ta namen. Vse tretje stranke so lahko ves čas navzoče na seji.
7. Formalne zavrnitve tožb se dajo na drugi vsebinski seji ugotovitvenega sveta. Tožena stranka ima pravico, da nastopi prva, sledi ji tožeča stranka. Stranke pred to sejo ugotovitvenega sveta dajo pisne zavrnitve.
8. Ugotovitveni svet lahko strankam kadar koli zastavi vprašanja in jih prosi za pojasnila, na samem srečanju s strankami ali pisno.
9. Stranke v sporu in tretje stranke, pozvane, da predstavijo svoja stališča v skladu s členom 10, ugotovitvenemu svetu dajo na razpolago pisno različico svojih ustnih izjav.
10. Zaradi popolne preglednosti se predstavitve stališč, zavrnitve in izjave, navedene v odstavkih od 5 do 9, opravijo v navzočnosti strank. Vsaka pisna predložitev stališč stranke, vključno s pripombami k opisnemu delu poročila in odgovorom na vprašanja, ki jih je zastavil ugotovitveni svet, so na razpolago drugi strani ali strankam.
11. Vsi dodatni postopki, specifični za ugotovitveni svet.
12. Predlagani časovni raspored za delo ugotovitvenega sveta:

(a) Prejem prvih pisnih stališč strank:	3-6 tednov
(1) tožeča stranka:	3-6 tednov
(2) tožena stranka:	2-3 tedne
(b) Datum, čas in kraj prve vsebinske seje s strankami; seja s tretjimi strankami:	1-2 tedna
(c) Prejem pisnih zavrnitev strank:	2-3 tedne
(d) Datum, čas in kraj druge vsebinske seje s strankami:	1-2 tedna
(e) Vročitev opisnega dela poročila strankam:	2-4 tedne
(f) Prejem pripomb strank k opisnemu delu poročila:	2 tedna
(g) Vročitev vmesnega poročila strankam, vključno z ugotovitvami in sklepi:	2-4 tedne
(h) Skrajni rok za zahtevo stranke za preučitev dela(-ov) poročila:	1 teden
(i) Rok preučitve ugotovitvenega sveta, vključno z možnimi dodatnimi srečanji s strankami:	2 tedna
(j) Vročitev zaključnega poročila strankam v sporu:	2 tedna
(k) Pošiljanje zaključnega poročila članicam:	3 tedne

Gornji časovni raspored se lahko spremeni zaradi nepredvidenih dogodkov. Če je potrebno, se določijo dodatna srečanja s strankami.

DODATEK 4

SKUPINE STROKOVNJAKOV

Ta pravila in postopke uporabljajo skupine strokovnjakov v skladu z določbami odstavka 2 člena 13.

1. Skupine strokovnjakov so pod pristojnostjo ugotovitvenega sveta. O njihovih mandatih in podrobnih delovnih postopkih odloča ugotovitveni svet in mu poročajo.
 2. Sodelovanje v skupinah strokovnjakov je omejeno na osebe s poklicnim ugledom in izkušnjami na obravnavanem področju.
 3. Državljeni strank v sporu ne smejo brez soglasja strank v sporu sodelovati v skupini strokovnjakov, razen v izjemnih okoliščinah, če ugotovitveni svet meni, da drugače ni mogoče zadostiti potrebi po posebnem znanstvenem znanju. Vladni uradniki strank v sporu ne smejo sodelovati v skupini strokovnjakov. Člani skupin strokovnjakov delujejo v svojem službenem položaju in ne kot vladni predstavniki in tudi ne kot predstavniki katere koli organizacije. Vlade ali organizacije jim zaradi tega ne smejo dajati navodil v zvezi z zadevo, ki jo obravnavajo skupine strokovnjakov.
 4. Skupine strokovnjakov se lahko posvetujejo in poiščejo informacije iz katerega koli vira, ki se jim zdi ustrezen. Preden skupina strokovnjakov poišče tako informacijo ali nasvet iz vira, ki je pod pristojnostjo članice, o tem obvesti vlado te članice. Vsaka članica mora takoj in v celoti izpolniti zahtevo za informacijo skupine strokovnjakov, za katero ta skupina meni, da je potrebna in primerna.
 5. Stranke v sporu imajo dostop do vseh ustreznih informacij, danih skupini strokovnjakov, razen če so zaupne. Zaupnih informacij, danih skupini strokovnjakov, se ne sme razkrivati brez formalnega dovoljenja vlade, organizacije ali osebe, ki je informacijo dala. Kadar tako informacijo zahteva skupina strokovnjakov, skupina pa ne dobi dovoljenja za razkritje, vlada, organizacija ali oseba, ki informacijo daje, priskrbi povzetek informacije, ki ni zaupen.
 6. Skupina strokovnjakov predloži osnutek poročila strankam v sporu z namenom, da pridobi njihove pripombe in jih primerno upošteva v zaključnem poročilu, ki ga izroči tudi strankam v sporu, ko ga predloži ugotovitvenemu svetu. Zaključno poročilo skupine strokovnjakov je samo svetovalno.
-